

Usporedba narativa o postanku svijeta u Ovidijevim „Metamorfozama“ i u „Vulgati“

Knežević, Vlatka

Undergraduate thesis / Završni rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zadar / Sveučilište u Zadru**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:162:014080>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-03**

Sveučilište u Zadru
Universitas Studiorum
Jadertina | 1396 | 2002 |

Repository / Repozitorij:

[University of Zadar Institutional Repository](#)

Sveučilište u Zadru

Odjel za klasičnu filologiju

Prijediplomski studij latinskog jezika i rimske književnosti (dvopredmetni)

Vlatka Knežević

**Usporedba narativa o postanku svijeta u Ovidijevim
„Metamorfozama“ i u „Vulgati“**

Završni rad

Zadar, 2023.

Sveučilište u Zadru

Odjel za klasičnu filologiju

Prijediplomski studij latinskog jezika i rimske književnosti (dvopredmetni)

Usporedba narativa o postanku svijeta u Ovidijevim „Metamorfozama“ i u „Vulgati“

Završni rad

Student/ica:

Vlatka Knežević

Mentor/ica:

Doc. dr. sc. Maria Mariola Glavan

Zadar, 2023.

Izjava o akademskoj čestitosti

Ja, **Vlatka Knežević**, ovime izjavljujem da je moj **završni** rad pod naslovom **Usporedba narativa o postanku svijeta u Ovidijevim „Metamorfozama“ i u „Vulgati“** rezultat mojega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na izvore i radove navedene u bilješkama i popisu literature. Ni jedan dio mojega rada nije napisan na nedopušten način, odnosno nije prepisan iz necitiranih radova i ne krši bilo čija autorska prava.

Izjavljujem da ni jedan dio ovoga rada nije iskorišten u kojem drugom radu pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj, obrazovnoj ili inoj ustanovi.

Sadržaj mojega rada u potpunosti odgovara sadržaju obranjenoga i nakon obrane uređenoga rada.

Zadar, 27. rujna 2023.

Usporedba narativa o postanku svijeta u Ovidijevim „Metamorfozama“ i u „Vulgati“

Sažetak

U radu se uspoređuju dva djela koja opisuju nastanak svijeta, Ovidijeve *Metamorfoze* i Stari zavjet. U radu su oba djela detaljno analizirana pomoću prevedenih latinskih citata. Nekoliko se sličnosti između ta dva djela mogu istaknuti. Prvo, opis stvaranja svijeta okarakteriziran je kao čina stvaranja reda iz nereda. Nadalje, u oba djela je stvaranje svijeta praćeno stvaranjem čovjeka, koji je također u oba slučaja nalik na stvoritelja. Konačno, razdoblje nakon stvaranja čovjeka se opisuje kao idealizirano razdoblje, nakon čega je slijedilo razdoblje propadanja.

Ključne riječi: Ovidije, Vulgata, stvaranje svijeta

Comparison of the narratives about the creation of the world in Ovid's „Metamorphoses“ and in the „Vulgate“

Summary

In this paper two works that describe the creation of the world, Ovid's *Metamorphoses* and the Old Testament, are compared. Both works are analyzed and compared in detail through translated Latin citations. Several similarities between the two works can be noted. First, the description of the creation of the world characterizes that act as creating order out of disorder. Furthermore, in both works the creation of the world is followed by the creation of man, who in both cases resembles his creator. Finally, the period after the creation of man is described as an idealized period, followed by a period of decay.

Key words: Ovidius, Vulgata, origin of the world

Sadržaj:

1. UVOD.....	1
2. PUBLIUS OVIDIUS NASO.....	1
2.1. Metamorphoses	1
3. VULGATA	2
3.1. Knjiga postanka.....	2
4. ANALIZA.....	3
5. ZAKLJUČAK.....	8
LITERATURA	9

1. UVOD

Ovaj se završni rad bavi analizom postanka svijeta u dva vrlo različita djela na latinskom jeziku. Prvo je djelo epska pjesma, koja započinje postankom svijeta; riječ je, naravno, o Ovidijevim *Metamorfozama* (lat. *Metamorphoses* ili *Metamorphoseon libri*). Autor pjeva o postanku svijeta u prvom dijelu prvog pjevanja.¹ Drugo djelo koje se obrađuje u radu je latinski prijevod Biblije pod nazivom *Vulgata*, točnije knjiga *Genesis (Postanka)*. Svrha ovoga rada je objasniti i istaknuti karakteristike djela komparativnim proučavanjem pri čemu je ključno izdvojiti ono što je tim djelima zajedničko, kao i ono po čemu se razlikuju.

Rad je podijeljen u nekoliko tematskih poglavlja. Prvo poglavlje nas upoznaje s biografijom i djelom autora *Publija Ovidija Nazona* [Lat. *Publius Ovidius Naso*]. Posebno se izdvaja prvo pjevanje, zato što je upravo u tom dijelu obrađen postanak svijeta. U drugom poglavlju opisana je *Vulgata (Biblija)*, a u potpoglavlju knjiga *Postanak*. U trećem poglavlju se uspoređuju i analiziraju Knjiga Postanka te prvo pjevanje *Metamorfoza*. U četvrtom se poglavlju donose zaključne misli.

2. PUBLIUS OVIDIUS NASO

Publije Ovidije Nazon [Lat. *Publius Ovidius Naso*] rođen je 43. godine u Sulmoni, u viteškoj obitelji. U 8. godini poslije Krista ga je prognao August. U progonstvu ostaje do svoje smrti 17. poslije Krista.² Sam autor nam daje uvod u svoj život u djelu *Tuge* ili *Tužaljke* (lat. *Tristia*), napisane za vrijeme progonstva u Tomi na Crnom moru.³ Ističe se Ovidijeva pripadnost književnom krugu Mesale Korvina te uspostavljanje veze s najvećim onodobnim rimskim pjesnicima.⁴ Bio je produktivan autor, a među brojnim djelima se ističu *Fasti*, *Ars amatoria*, *Amores*, *Heroides* i *Metamorphoseon libri*.

2.1. Metamorphoses

Metamorfoza (lat. *Metamorphosis*) je naziv koji označava neku preobrazbu. U Ovidijevim *Metamorfozama* pjesnik u prvoj knjizi opisuje stvaranje svijeta, koje je nastalo od početnog kaosa; od tog kaosa nastaje kozmos, od kojega je utvrđeno postojanje četiri doba

¹ Ovid. *Met.* 1, 1–163.

² Belamarić, 2017: 95.

³ Usp. Belamarić, 2017: 96–97.

⁴ Belamarić, 2017: 95.

nastajanja svijeta. Pjesniku je najvjerojatnije Hesiodova *Teogonija* služila kao predložak za pisanje o stvaranju svijeta.⁵

3. VULGATA

Vulgata je naziv za latinski prijevod Svetog Pisma koji je nastao u 4. stoljeću. Sv. Jeronim je preveo Stari zavjet pretežno s hebrejskog i aramejskog, a s grčkog na latinski je preveo i Novi zavjet. Kao polazište u ovom radu prihvatit ćemo latinsko izdanje Vulgate (Biblije) od pape Klementa VIII, koja se zove još i *Clementina*.⁶

Tekst Biblije je podijeljen na dva dijela, Stari i Novi zavjet. U ovom radu usredotočit ćemo se na Stari zavjet, odnosno na nekoliko odabranih poglavlja iz Knjige Postanka. U poglavlju *Stvaranje svijeta* susrećemo se s postojanjem jednog i jedinog Boga te s izvještajem o tome kako je nastao svijet.

3.1. Knjiga postanka

U svrhu istraživanja teme postanak svijeta obrađuje se prva knjiga Starog zavjeta, odnosno knjiga Postanka. Otkriće postanka svijeta s teološkog aspekta u Bibliji mjeri se danima. Obuhvaća šest dana rada i sedmi dan odmora. Uz ostalo, govori nam o tome da čovjeku nije dobro samovati, ukazuje da uvijek treba biti netko uz njega, ne računajući životinje. Postanak svijeta ovdje opisan razlikuje se od mitova starih naroda u kojima je prisutno više bogova. Onih koji vladaju svaki svojim područjem, koji se bore i žele preuzeti vlast s ciljem da netko od tih bogova postane glavni bog, koji bi svima zapovijedao ili koji misli da bi svijet bio bolji kada bi on vladao. Ovdje je riječ o Bogu koji svojom riječju čini čin stvaranja. Božanstvo samo za sebe.

Sazrijevanjem kršćanske latinske poezije potkraj četvrtog stoljeća i obilne egzegeze ranih poglavlja Postanka postavljena je pozornica za kršćanske pjesnike da usmjere svoju pozornost na priču o stvaranju.⁷ Razni kršćanski autori koriste Ovidijevu pripovijest o stvaranju za razumijevanje i ispunjavanje biblijskog teksta Postanka, ali se također i kritički bave Ovidijevim izvještajem. Žele Ovidijevo čitanje nadahnuti kršćanskom egzegezom. Stilski, klasični pjesnik ima utjecaj biti uzor kršćanskim pjesnicima u njihovim vlastitim izvještajima o stvaranju. Štoviše, na tekstualnoj se razini pokazuje načelo harmonije u svemiru kao cjelini. Ovakva interpretacija označava kršćanski izraz egzegetskog bavljenja klasičnom pjesničkom

⁵ Gantz, 1993: 3.

⁶ Biblia Sacra, 2005: v.

⁷ Roberts, 2002: 403.

poezijom. Ovidije ima poseban status u ranokršćanskoj književnosti. Biblija i klasična poezija mogu poslužiti kao izvor međusobnog osvjetljavanja i boljeg shvaćanja nastanka svijeta.⁸

4. ANALIZA

Oba djela koja se analiziraju u ovom radu pripadaju različitim vjerskim tradicijama. Stari zavjet je vjerski tekst koji pripada monoteističkoj vjeri. *Metamorforze*, s druge strane, nisu vjerski tekst, premda sadržaj koji je iznesen u tekstu ima, u nekim aspektima, vjerski karakter. Kod kršćana Bog je nešto nevidljivo i moćno, ali nije ni osoba ni duh, nego nešto više. U Bibliji stvara svijet samo svojom riječju. Zanimljivo je to što kod Ovidija imamo razne prikaze bogova i naznake njihovih naličja. Jupiter je vrhovni bog kod Ovidija i u rimskoj mitologiji.

U grčkom i rimskom svijetu nije postojao jedinstven narativ o postanku svijetu, već je narativ koji nam donosi Ovidije u *Metamorfozama* tek jedan od mnogobrojnih. U nastavku ćemo donijeti neke od njih. U nekim od mitova spominje se olimpijski mit koji uključuje Majku Zemlju koja je, dok je spavala, rodila Urana iz Kaosa. Uran odlučio nju kišom posuti, nakon čega niknu razne biljke. Od te plodne kiše i zvijeri i ptice se stvore.⁹ Prema pelaškom, pak, mitu, koji se javlja u Ilijadi, boginja Eurinomi sama oplodi svijet. Mit počinje izlaskom Eurinome iz kaosa, nakon čega ona razlučuje vodu od svoda nebeskog plešući na vodenim valovima.¹⁰ U grčkoj mitologiji Zeus je otac bogova. Kod Homera i Hesioda ujedno je otac bogova i ljudi. Bog El je otac čovječanstva. Ne smijemo zaboraviti da bogovi imaju majku poznatu kao majka bogova ili velika majka.¹¹ U grčkim i mezopotamskim mitovima, pa tako i u Hurijskom narodu bliskog Istoka, bogovi su promatrani kao par individualaca od kojih su neki muški, a neki ženski. Formom su slični ljudima, no bogovi se razlikuju zbog njihove moći.¹²

Ne možemo spomenuti Ovidija, a da se ne dotaknemo Hesioda, na kojeg se Ovidije ugleda.¹³ Oba spominju i slažu se u mišljenju da je Kaos prvi. Na primjer, kod Ovidija možemo reći da on pripada nekoj vrsti ništavila, a kod Hesioda on je jednostavno prisutan.¹⁴ Kad jedna generacija bogova zamjenjuje drugu možemo reći da je riječ o mitu koji je nastao na Bliskom istoku. Zahvaljujući Hesiodu dostupne su nam mnoge informacije koje uključuju različite analogije, koje su pronađene na istoku. U početku je, prema Hesiodu, postojao Kaos. Uzimajući

⁸ Usp. Roberts, 2002: 412–414.

⁹ Usp. Graves, 1995: 31–32., vidi Apolodor: I: 1–1; Lukrecije: I:250, II: 991.

¹⁰ Usp. Graves, 2010: 27–28., vidi Plinije, Povijest prirode IV: 35; VIII: 67; Homer, Ilijada, XX: 223.

¹¹ Usp. West, 1997: 108–109.

¹² West, 1997: 107.

¹³ V. Wheeler, 1995; Ziogas, 2011; McKim, 1984.

¹⁴ West, 1997: 276.

lik jednog roditelja, Kaos daje život Erebu i Noći. Spominje se i Kron, bog koji zbog straha da se proročanstvo ne ostvari i da njegovo rođeno dijete ne doživi ni dan života, proguta ga. Tako zapriječi da ga u budućnosti nadvlada i zamijeni. No kod šestog djeteta nije pomno proučio što jede i pojeo je kamen. U međuvremenu, Zeus je brzo rastao, nekako je uspio izvesti da Kron progutan kamen izbací van. Za tim kamenom su uslijedili i progutani bogovi. Zeus je, savladavši čudovište Tifona, koje je željelo postati kraljem bogova i ljudi, zapečatio status kralja bogova. S tim činom su došle mnoge privilegije, kao i brojni brakovi. Zeus je pokušao spriječiti rođenje sina, koji bi, prema proročanstvu, bio snažniji od njega. On nije kao Kron čekao njegovo rođenje, nego je suprotno tome pojeo trudnicu, ali unatoč tome nastala je božica Atena koja je iskočila iz njegove glave.¹⁵

West u kapitalnom djelu *The East Face of Helicon*, u kojem razmatra utjecaj književnosti Bliskog istoka na grčku književnost, smatra da je Hesiodova *Teogonija* nastala pod utjecajem književnosti s Bliskog istoka.¹⁶

U *Metamorfozama* i u *Vulgati* se govori o tome da se prvo rastavi zemlja od vode. Podjela svemira na nebo, zemlju i podzemni svijet pruža uvid u razliku između bogova s neba i onih sa zemlje u *Metamorfozama*. Najviši i najmoćniji su oni koji dolaze s nebesa, no osim onih bogova koji su sada na vlasti, bili su i oni koji su vladali prije njih. To su Titani, a Hesiod ih zove prijašnji bogovi.¹⁷ West smatra da narativ o bogovima koji opovrgavaju vlast prijašnje generacije bogova nije izvorno grčki, već da dolazi s Bliskog istoka.¹⁸

Metamorfoza o Postanku svijeta (1. 1–85) je uvod u nastanak svijeta prema Ovidiju, dok (1. 85–163) govori o četiri doba svijeta. Promatrajući s teološkog aspekta možemo izdvojiti članak od Roberta u kojemu se ističe da prikaz kaosa često oponašaju kršćanski pjesnici, kao što je na primjer kršćanski pjesnik Orientius. On uvjete Ovidijeva kaosa pripisuje stabilnom svijetu reda. Harmonija mira proizlazi iz pakta (*foedus*), koji pretpostavlja kontinuirano postojanje suprotstavljenih sila u sukobu. Kod Ovidija, bog stvoritelj božanskog mora nametnuti sklad, koji je predstavljen kao kraj sukoba. Kršćanski je pjesnik ovdje bliži stoičkoj ortodoksiji nego njegov klasični prethodnik: suprotstavljene sile bitne su za slogu adaptacijom elemenata sukoba. Biblijski pjesnik Klaudije Marije Viktorije, koji je djelovao u otprilike isto vrijeme, ističe isto: neke suprotstavljene stvari, ako se bore, dobivaju veći mir. Dakle, genijalni kreator plete sve stvari u jednu obitelj sastavljenu od suprotstavljenih elemenata. Ovidijev opis

¹⁵ Usp. West, 1997: 277–278.

¹⁶ West, 1997: 276–284.

¹⁷ Usp. West, 1997: 108–111.

¹⁸ West, 1997: 276.

zaraćenih elemenata (Met. 1. 19-20) utjelovljuje ne kaotični nered, već harmoniju. Nužna napetost suprotnosti konstitutivna je za poredak kao *concordia discors*.¹⁹

„Ante mare et terras et quod tegit omnia caelum
unus erat toto naturae vultus in orbe,
quem dixere chaos:“²⁰

(Prije mora i zemlje i nebo što pokriva sve / bio je jedan izgled prirode u čitavom svijetu / koji su zvali kaos.)²¹

Kod Ovidija ovi elementi upućuju da je u početku bio kaos. Spominje se i božica Amfitrita, koja je proširila zemlju. Zbog toga što je zemlja bila uneravnatežena, Ovidije spominje boga koji će uspostaviti ravnotežu. Nije izrečeno koji je bog određen za taj zadatak, samo da bog polako kreće poslagivati svijet po svojoj ideji s ciljem da se uspostavi što bolja ravnoteža. Prvo se govori o nebu koje se rastavilo od zemlje, a zatim zemlja od vode. U analizu teksta treba dodati Apolonija Rođanina (Arg. 1. 496–502) i Vergilija (Ecl. 6. 31–40) gdje nam je rečeno da je to uglavnom realizacija programski zacrtanih znanstvenih kozmogonija. Oni stvaranje svijeta opisuju samo kao fizički čin. Zato Ovidije ne uvažava te modele. Po njemu je za postizanje reda u svemiru potreban vanjski čin božanstva. Upravo zbog toga on predstavlja svađu kao silu koja spaja kaos, a koja ne uzrokuje razdvajanje elemenata. Ovaj se dio može dodatno istaknuti s Ovidijevom paralelnom kozmogonijom u *Fastima*. U tom djelu Orfej tvrdi da je svađa uzrok za odmicanje elemenata. Na tom primjeru se vide dva suprostavljena stajališta o kozmogoniji kod istog autora, odnosno Ovidija. Štit je proizvod Hefesta, a u antici se opis kovanja štita smatrao filozofskom alegorijom stvaranja svemira. Wheeler želi usmjeriti pozornost na samu formulaciju početne rečenice ovog citata. Govori da Ovidije zapravo aludira na Ahilejev štit, koji, kako je gore navedeno, predstavlja svemir. Wheeler navodi tri argumenta u korist te teze. Ovdje se može spomenuti podjela svemira na tri dijela, na Sunce, Mjesec i ocean koji okružuje Zemlju.²²

„Hanc deus et melior litem natura diremit
Nam caelo terras et terris abscidit undas,
et liquidum spisso secrevit ab aere caelum.
Quae postquam evolvit caecoque exemit acervo,
dissociata locis concordia pace ligavit.“²³

(Bog i bolja priroda je razdvojila ovu obalu. / Naime od neba razlučio je zemlju i vodu od zemlje, / i bistro je nebo razdijelio od gustog zraka. / Koje razvija u skrivenoj gomili nakon što je oslobodio, / u prostoru otuđene je spojio skladnim mirom.)

¹⁹ Usp. Roberts, 2002: 404–410.

²⁰ Ovid. Met. 1. 5–7.

²¹ Svi su prijevodi latinskih citata u ovom radu vlastiti.

²² Wheeler, 1995: 96.

²³ Ov. Met. 1. 21–25.

Na kraju, u središte zemlje stvara vodeni optok. Bog završava svoju slagalicu dajući joj kuglasti oblik. Na nebu se postavljaju magla i oblaci te gromovi, kojima je zadatak plašiti ljude. Postavio je i vjetrove. Eura je poslao na istok, Zefira na zapadnu stranu, Boreja na sjevernu stranu zemlje. Na nebo je stavio zvijezde, koje nose naličje bogova.²⁴ Nakon što je bog stvorio svijet, još nije postojalo nijedno biće koje bi moglo svime time vladati, pa je tako nastao čovjek.

„Sanctius his animal mentisque capacius altae
deerat adhuc et quod dominari in cetera posset.
Natus homo est, sive hunc divino semine fecit
ille opifex rerum, mundi melioris origo“²⁵

(Časniji živi stvor i sposobniji od ovih zbog uzvišenijeg uma / nije bio dosada koji bi mogao vladati nad drugima. / Rođen je čovjek, ili ga je od božanskog sjemena napravio / taj stvoritelj, izvor boljeg svijeta)

Autor nešto kasnije usmjerava našu pozornost na postojanje različitih doba svijeta.²⁶ Prvo je bilo zlatno doba, ono je označavalo pravednost i vjernost, nije bilo nikakvih kazni. Ljudi su poznavali samo svoju obalu, živjeli su u miru bez vojske. Zemlja je donosila plodove sama od sebe, bilo je vječno proljeće, tekle su rijeke meda i nektra. Nakon što je Saturn bačen u Tartarsku tminu, na vlast dolazi Jupiter i nastaje srebreno doba. Jupiter je tada razdijelio godinu na četiri godišnja doba. Treći naraštaj označava početak mjedenog doba koji je spremniji za bojeve, ali ipak nije toliko opak. Zadnji je željezni, u kojem je nestalo istine i vjernosti, a umjesto njih dolazi lukavština i prijevara.²⁷

Knjiga Postanka u Bibliji, uvodi nas u *Stvaranje svijeta* (1. 1–31), te upoznaje sa *Zemaljskim rajom* (2. 1–25). Odmah na početku susrećemo se s prikazom stvaranja svijeta. Zatim, upoznajemo se s tim da je Bog stvorio Adama i Evu, koji su kasnije bili poznati kao prvi ljudi koji su hodali svijetom. Upravo oni su bili ti koji su učinili prvi grijeh protiv Boga.

„In principio creavit Deus caelum et terram.“²⁸

(Na početku je Bog stvorio nebo i zemlju.)

Stvaranje svijeta opisano je u šest dana koji započinju jutrom, a završavaju dolaskom večeri. Prvi dan se prikazuje na način da riječju Božjom od tame nastaje svijetlo, nama poznato kao dan i noć. Drugi dan je stvorio nebo. Treći dan stvorio je kopno imenom zemlja, a vode nazvao je morem. Četvrti dan Bog je položio zvijezde na nebo da vladaju noću i služe kao putokazi. Peti dan je rekao pticama da lete nebom. Šesti dan kreirao je živa bića uključujući stoku i

²⁴ Ov. Met. 1. 54–74.

²⁵ Ov. Met. 1. 76–79.

²⁶ Ov. Met. 1. 89–150.

²⁷ Usp. Ov. Met. 1. 89–132.

²⁸ Biblia Sacra, 2005: 1. (1, 1.)

životinje što gmižu. Bog je proizveo čovjeka da gospodari tim živim bićima. Želio je da ispuni svijet, dao mu je hranu, namjeravajući da se služi s plodovima drveća.²⁹

„Et creavit Deus hominem ad imaginem suam: ad imaginem Dei creavit illum, masculinum et feminam creavit eos.“³⁰

(I Bog je stvorio čovjeka na svoju sliku: na sliku Boga stvorio je njega, i stvorio ih je kao muškarca i ženu.)

Zemaljski raj započinje sedmim danom, tad se Bog odmara i promatra sve što je učinio. Ono što je ovdje bitno istaknuti jest da nigdje nije zapisano kad sedmi dan završava. To bi se moglo shvatiti da jednostavno teče dalje, kao i sam život. Stvorio je Bog čovjeka od praha zemaljskog i udahnuo mu životni dah, smjestio ga je u vrt imenom Eden. U tom vrtu dao mu je obilje hrane, no isto tako posebno istaknuo jedno s kojeg ne smije jesti, u protivnom će umrijeti. Nakon proteka vremena, Bog je došao do zaključka da za čovjeka nije samovanje, stoga mu odluči pronaći pomoćnicu. U međuvremenu, čovjek imenom Adam nadjenio je imena svim živim bićima, a u isto to vrijeme Bog je promatrao nalazi li se možda među njima netko prikladan. Između stvorenja nije pronašao nikoga, stoga uljuljka Adama u san i u snu mu uzme rebro, a od njega kreira njegovu suputnicu Evu.³¹

Usporedimo ukratko *Metamorfozu* i *Vulgatu*. U *Metamorfozama* čin stvaranja svijeta nije vremenski ograničen, dok je u biblijskom opisu odijeljen na šest dana stvaranja i sedmi dan odmaranja. Ono što je važno napomenuti, u *Vulgati* svijet nastaje *ex nihilo* (iz ničega). Imamo četiri naraštaja u *Metamorfozama*, a kod Edena se spominje rijeka koja se dijeli u četiri rukavca. Zanimljivo je da prva rijeka Pišon teče kod zemlje Havile gdje ima zlata, a možemo se prisjetiti da je prvi naraštaj bio zlatni. Ništavilo iz kojeg je nastao svijet u Biblijskoj predaji, sličan je kaosu koji je prisutan u Ovidijevoj predaji. Čin stvaranja svijeta je okarakteriziran u oba djela kao uvođenje reda u neskladan svemir. U oba djela stvaranje svijeta je popraćeno stvaranjem čovjeka, kojemu se pripisuje važna kozmička uloga, odnosno da vlada drugim životinjama te su u oba slučaja ljudi napravljeni nadahnućem. U slučaju Biblije piše da je čovjek stvoren na sliku Boga, dok u *Metamorfozama* piše kako je čovjek načinjen od božanskog sjemena. Konačno, u oba djela se začetak svijeta opisuje kao blaženo vrijeme, nakon čega slijedi propadanje što na moralnom što na fizičkom planu. Za vrijeme zlatnog doba u *Metamorfozama* se ističe kako je zemlja rodila sama od sebe. Isto tako, u Bibliji se ističe da je Bog dao ljudima plodove s drveća da se njime hrane, odnosno da su prvi ljudi također mogli hraniti sebe bez

²⁹ Usp. Biblia Sacra, 2005: 1 (1, 1–26.)

³⁰ Biblia Sacra 2005: 1. (1. 28.)

³¹ Usp. Biblia Sacra. 2005: 1 (2, 1–25.)

uloženog truda. U Edenskom vrtu Adam i Eva jednim činom razruše zemaljski raj, dok propadanje, koje je opisano u *Metamorfozama*, dolazi postupno.

5. ZAKLJUČAK

U radu su se usporedila dva djela koja opisuju nastanak svijeta. Riječ je o Ovidijevim *Metamorfozama* i latinskom prijevodu starozavjetne knjige *Postanak*. Premda je riječ o monoteističkoj vjeri kad je u pitanju *Postanak*, a o politeističkoj vjeri kad su pitanju bogovi, koji se opisuju u Ovidijevim *Metamorfozama*, sličnosti između tih djela su očigledne. Budući da je Ovidiju Hesiodova *Teogonija* vjerojatno služila kao predložak pri pisanju rada, moguće da je na neposredan način književnost s Bliskog istoka utjecala na pisanje tog djela. S druge strane, Stari zavjet je nastao na Bliskom istoku te je utjecaj drugih književnih djela s tog područja očigledan. U radu su oba djela detaljno analizirana pomoću prevedenih latinskih citata te uspoređena. Nekoliko se sličnosti između ta dva djela mogu istaknuti. Prvo, opis stvaranja svijeta okarakteriziran je kao čin stvaranja reda iz nereda. Nadalje, u oba djela je stvaranje svijeta popraćeno stvaranjem čovjeka, koji je također u oba slučaja nalik na stvoritelja. Konačno, razdoblje neposredno nakon stvaranja čovjeka se opisuje kao idealizirano razdoblje, nakon čega je slijedilo razdoblje propadanja.

LITERATURA

Bartulović, Josip. 2018., Istarska enciklopedija. Dostupno na:

<https://www.istrapedia.hr/hr/natuknice/3780/vulgata>. Pristupljeno 22. lipnja. 2023.

Belaramić, Inge. 2017. Tenerorum Lusor Amorum. *Latina et Graeca*, 32, 95–104.

Conte, Biagio Gian. 1994. *Latin Literature: A History*. London: Johns Hopkins University Press.

Graves, Robert. 1995. *The Greek Myths*. London: Penguin Books.

Frye, Northrop and Macpherson, Jay. 2004. *Biblical and Classical Myths: The Mythological Framework of Western Culture*. Toronto: University of Toronto Press.

Gantz, Timothy. 1993. *Early Greek Myth*. London: Johns Hopkins University Press.

Majdandžić – Gladić, Snježana. 2020., Sveto Pismo–pisana Božja riječ. Dostupno na: <https://www.vjeraidjela.com/sveto-pismo-pisana-rijec-bozja/>. Pristupljeno: 21. svibnja. 2023.

McKim, Richard. 1984. “Myth against Philosophy in Ovid’s Account of Creation.” *The Classical Journal* 80 (2): 97–108.

Metamorfoza. 2021., Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža. Dostupno na: <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=40378>. Pristupljeno 6. ožujka. 2023.

Naso, Publius Ovidius, 1892., *Metamorphoses*, ed. Hugo Magnus, Friedr. Andr. Perthes.

Dostupno na:

<http://www.perseus.tufts.edu/hopper/text?doc=Perseus:text:1999.02.0029>.

Pristupljeno: 3. siječnja 2023.

Roberts, Michael. 2002. “Creation in Ovid’s *Metamorphoses* and the Latin Poets of Late Antiquity.” *Arethusa* 35 (3): 403–15.

Tvveedale, Michael, et al., 2005 eds. *Biblia Sacrata Juxta Vulgatam Clementiam*:

Elektroničko izdanje, London, United Kingdom: Baronius Press. Dostupno na:

<https://www.wilbourhall.org/pdfs/vulgate.pdf>. Pristupljeno: 3. siječnja 2023.

Wheeler, Stephen M. 1995. Imago Mundi: Another View of the Creation in Ovid’s *Metamorphoses*. *The American Journal of Philology* 116 (1): 95–121.

West, Martin L. 1997. *The East Face Of Helicon*. Oxford: Oxford University Press.

Ziogas, Ioannis. 2011. “Ovid as a Hesiodic Poet: Atalanta in the “Catalogue of Women” (fr. 72-6 M-W) and the “Metamorphoses” (10.560-707).” *Mnemosyne* 64 (2): 249–70.